

Іван Харитонов

Зіставні переклади поezій

Навчальний посібник
до курсів стилістики та перекладу

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН

УДК 81'255.4
ББК 81-7я7
Х 20

*Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради
Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя
(Протокол № 7, 2 квітня 2009 року)*

Рецензенти:

доктор філологічних наук, професор
Самойленко Г.В.;

доктор педагогічних наук, професор кафедри української мови
та літератури Чернігівського обласного інституту післядипломної
педагогічної освіти ім. К.Д. Ушинського
Жила С.О.;

кандидат філологічних наук, професор кафедри
зіставного мовознавства і теорії та практики перекладу
Київського національного лінгвістичного університету
Корунець І.В.;

кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри германської філології Сумського державного
педагогічного університету ім. А.С. Макаренка
Дудченко М.М.;

кандидат філологічних наук, доцент кафедри германської філології
Ніжинського державного університету ім. М. Гоголя
Ролік А.В.

Харитонов Іван

Х 20 Зіставні переклади поезій: навчальний посібник до курсів стилістики та перекладу / І. Харитонов. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2012. — 416 с.

ISBN 978-966-10-0878-5

Навчальний посібник до курсів стилістики (розділ «Інтерпретація тексту») та перекладу призначений для студентів факультетів іноземних мов та філологічних факультетів вищих навчальних закладів України. У книзі висвітлено головні принципи перекладу поезій та проблеми зіставного перекладознавства. Посібник також містить переклади (зазвичай не лише українською мовою) поетичних творів з романських, германських, слов'янських мов та завдання до семінарських занять.

УДК 81'255.4
ББК 81-7я7

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-0878-5

© Харитонов І.К., 2012
© Навчальна книга — Богдан,
майнові права, 2012

ПЕРЕДМОВА

Навчальний посібник до семінарських занять з курсів стилістики та перекладу призначений для студентів-філологів. Видання є актуальним та важливим, оскільки на факультетах іноземних мов майже цілком нехтують художнім, зокрема поетичним, перекладом.

Під час навчання стилістичному аналізу художніх текстів викладачі зазвичай зосереджують увагу на інтерпретації лише прозових творів, залишаючи осторонь необхідність і важливість розгляду творів поетичних. Зіставний ж аналіз саме віршованих першотворів і різних варіантів їх перекладу дасть багатий матеріал для дискусій на практичних (семінарських) заняттях з курсів стилістики та перекладу, заохотить студентів робити власні переклади.

Метою цього видання є хоча б певною мірою заповнити прогалину, що існує у викладанні курсів перекладу та стилістики на факультетах іноземних мов та філологічних факультетах вищих навчальних закладів України.

Посібник містить:

1. Коротку теоретичну частину, в якій висвітлено особливості поетичної мови, складові поетичної матриці вірша, основні принципи перекладу поезій, найбільш типові помилки поетів-перекладачів та проблеми зіставного перекладознавства.

2. Оригінали (першотвори) вибраних поезій поетів-класиків англійської, американської, французької, німецької, української, російської, білоруської, польської та болгарської літератур та їхні переклади й переспіви іншими мовами.

3. Завдання до практичних (семінарських) занять з стилістики та перекладу.

4. Список використаної та рекомендованої літератури.

5. Примітки та додатки.

Цю книгу можна також вважати малою авторською зіставно-перекладною антологією класиків європейської й американської поезії.

Упорядник і автор

ПРИНЦИПИ ПЕРЕКЛАДУ ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТІВ І ПРОБЛЕМА ЗІСТАВНИХ ПЕРЕКЛАДІВ ПОЕЗІЙ

Як відомо, перекладання має більш ніж тисячолітню історію, бо «переклад — це один з найбільш важливих і найбільш суттєвих засобів спілкування між людьми» (Й.В. Гете). І. Франко писав: «...Передача чужомовної поезії, поезії різних віків і народів рідною мовою збагачує душу цілої нації, присвоюючи їй такі форми і вирази чуття, яких вона не мала досі, будуючи золотий міст зрозуміння та співчуття між нами і далекими людьми, давніми поколіннями» (Франко, 1976, Т. 5.: 7).

Переклад можна вважати певним видом трансформації, а саме — міжмовною трансформацією (Бархударов, див.: Ролік та ін. : 94). Отже, можна сказати, що предметом лінгвістичної теорії перекладу є науковий опис процесу перекладання як міжмовної трансформації, тобто перетворення тексту в одній мові на еквівалентний йому текст в іншій мові (Бархударов, там же).

Сьогодні існує ціла наука про переклад — теорія перекладу.

Серед численних галузей цієї науки насамперед виділяють так звану **загальну** теорію перекладу і **часткові** теорії перекладу. Загальна теорія досліджує **універсальні** закономірності збереження вираженої засобами однієї мови інформації при її передачі засобами іншої мови, а саме: типи реалізації процесу перекладу, основні його етапи (аналіз розуміння повідомлення і синтез творення повідомлення), різноманітні перетворення текстів при перекладі.

Часткові теорії перекладу конкретизують положення загальної теорії на матеріалі двох мов, які вступають між собою в контакт в процесі перекладу, тобто вони аналізують лексичні, морфологічні, синтаксичні та інші особливості двох мов і надають рекомендації щодо найбільш ефективних засобів їх відтворення.

З частковими теоріями перекладу взаємодіють **стильові** теорії перекладу, які узагальнюють практику перекладу текстів, що належать до певного функціонального стилю. Найбільш розвиненою з-поміж стильових теорій є теорія **художнього перекладу**. Художній переклад є найвищою формою перекладацької діяльності (Федоров, 1968: 12). Якісний переклад, на думку знаних українських перекладачів Г. Кочура і В. Мисика, може стати повноцінним мистецьким твором, повноправним в естетичному сенсі твором літератури (Стріха, 2006: 200). Мабуть, це особливо стосується поетичних перекладів.

Бездомний вже не матиме житла.
Самотній завше буде в самотині,
Писатиме листи свої осінні,
Брестиме там, де жовта кушпела
Оповила алеї безгомінні.

Переклав Мойсей Фішбейн

ОСІННІЙ ДЕНЬ

Так, Боже: літу час кінчать дари.
Годинник сонячний сховай у тіні
І в поле нині випусти вітри.

Дозріть останній дай садовині,
Даруй для неї зо два дні південні,
Щоб стали ще солодшими важенні
Солодкі винограона наливні.

Бездомнику вже хати не звести.
Самотник буде серед самоти
Листи писати довгі і читати
В безсонні та алеями блукати
Тривожно там, де віються листи.

Переклав Ігор Качуровський

ОСІННІЙ ДЕНЬ

Пора, мій Боже. Затяглося літо.
Сховай годинник сонячний під тінь
І дай вітрам без перешкод летіти.

Звели, щоби дозрів останній плід,
Даруй йому тепла ще днинку-другу,
Щоб вщерть налився, щоб дійшов як слід, —
І сік пережени в вино напруге.

Хто нині без кутка, вже не збудує дім,
А хто самотній, в самоті й перебуде —
Будитись в ніч із книжкою на грудях,
Писать листи, згубивши лік годин,
Блудити парком, де лиш листя блудить.

Переклала Оксана Забужко

ОСІННІЙ ДЕНЬ

Боже, пора: було ж багато літа.
Кинь довгу тінь на сонячний годинник
й вели вітрам понад поля летіти.

Спізнiлим гронам в гушині високо
дай ще три дні спекотні — хай достигнуть,
додолу віти обважнілі вигнуть,
і влий в п'янке вино їх ніжні соки.

Хто безпритульний нині — буде й потім.
Хто нині одинокий — буде довго
ждати, зачитуватися й предовгі
листи не дописавши, по німоті
нічних алей у падолисті човгать.

Переклав Старий

ОСЕННИЙ ДЕНЬ

Господь, пришла пора. Отходит лето.
Теперь на нивы отпусти ветра
и солнечные скрой часы от света.

Плоды в саду налей тяжелым соком
в последние подаренные дни
и в темное вино перегони
всю сладость, влитую коротким сроком.

Бездомному — не выстроить приюта,
покинутому — счастья не сыскать,
он будет письма длинные писать,
под шорох листьев ждать, считать минуты
и по аллеям медленно шагать.

Перевел Евгений Витковский

ОСЕННИЙ ДЕНЬ

Господь, пора! Пусть летний зной спадет.
Украсть долину длинными тенями,
и над полями ветер пусть поет.

Но за ропотом сніжної метели,
И под шепот ласкаючих слів —
Не забул я полей асфоделей,
Залетейських немых берегов.

И в сияньї земных отраженьї
Мне все грезятся — ночью и днем —
Проходящие смутные тени,
Озаренные тусклым огнем.

В.Я. Брюсов

* * *

Я вернувся на землю гарячу,
У туманах блукаю людських,
Опромінені погляди бачу,
Переспіваний слухаю сміх.

Та вчуваючи п'яні бенкети,
Серед снігу верстаючи путь,
Не забуду далекої Лети,
Де сумні асфоделі цвітуть.

І в земному, тутешньому світі,
До незнаного ставши лицем,
Бачу тіні далекі, облиті,
Оповиті примерклим вогнем.

Переклав Максим Рильський

В.Я. Брюсов

* * *

Я на землю вернувся сяйную,
Між людей, як в тумані, томлюсь,
Гомінкїї я говори чую,
В пламеніючі очі дивлюсь.

Та під шурхіт і свист заметілі,
В шепотінні ласкаючих слів,
Не забув асфodelей і лілій,
Річки Лети німих берегів.

І при вогнищ земних мерехтінні
Все здається мені безліч днів:
Десь зринають неясні тіні,
В миготінні примерклих вогнів.

Переклав Іван Харитонов

В.Я. Брюсов

* * *

Я вернувся на землю квітучу,
Як в тумані, бреду між людей,
Чую в гомоні рідні співзвуччя,
І милуюсь вогнями очей.
Та за ремством у сніжній пустелі,
І під шепіт голублячих слів
Не забув я квіток асфodelей,
Як і Лети німих берегів.

І у сьайві земних відображень
Все частіше вночі й тихим днем
Виринають слабкі тіні вражень,
Оповиті примерклим вогнем.

Переклав Микола Фатюк

ЗМІСТ

Передмова	3
ПРИНЦИПИ ПЕРЕКЛАДУ ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТІВ І ПРОБЛЕМА ЗІСТАВНИХ ПЕРЕКЛАДІВ ПОЕЗІЙ	
Різні підходи до перекладання поетичних творів.....	6
Деякі необхідні складові поетичного перекладу.....	11
Відтворення перекладачем компонентів зовнішньої і внутрішньої матриць віршованого твору	14
ПОРІВНЯЛЬНІ ПЕРЕКЛАДИ ПОЕЗІЙ	
ПЕРЕКЛАДИ З РОМАНСЬКИХ І ГЕРМАНСЬКИХ МОВ	26
Переклади з англійської мови	26
Shakespeare W.	
Sonnet 66.....	27
Sonnet 130.....	32
Byron G.G.	
[The Gladiator] (An extract from «Child Harold's Pilgrimage»)	38
[Adieu, adieu, my native shore!] (An extract from «Child Harold's Pilgrimage»).....	42
[I saw thee weep...].....	56
[Thy days are done...]	59
Twilight.....	62
My Soul Is Dark.....	65
Lines Inscribed upon a Cup Formed from a Skull	69
Burns R.	
[O my Luve's like a red, red rose...]	72
Shelley P.B.	
To... [One word is too often profaned...].....	75
Coleridge S.T.	
[The fair breeze blew, the white foam flew] (An extract from «The Rime of the Ancient Mariner»)	79

Kipling R.

If [If you can keep your head...]	84
Recessional	100

Poe E.A.

Annabel Lee	107
Eldorado	119
To One in Paradise	129

Dickinson E.

№ 288	135
№ 887	137
№ 692	139
№ 165	142

Longfellow H.

The Slave's Dream	144
-------------------	-----

Whitman W.

A Persian Lesson	149
The Dying Veteran	152
O, Captain! My Captain!	155
Good-bye, my Fancy!	160

Переклади з французької мови ..... 164**Verlaine P.**

Promenade sentimentale	164
[Le ciel est, par-dessus les toits...]	167
Chanson d'automne [Les sanglots longs...]	172
Il pleure dans mon coeur	177
Colloque sentimental	181

Переклади з німецької мови ..... 186**Heine H.**

[Ein Fichtenbaum steht einsam...]	186
Lorelei	190
Tragödie	197
König Harald Harfagar	200

Goethe J.W.	
Meeres Stille	205
Wanderers Nachtlied.....	207
Rilke R.M.	
Herbsttag.....	211
Assignments for practical classes in stylistic analysis of the poetical texts and their translation versions.....	
	217
ПЕРЕКЛАДИ З СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВ.....	
	228
Переклади з української мови.....	
	228
Шевченко Т.Г.	
Заповіт	228
Причинна (уривок).....	236
(Мені однаково, чи буду...).....	240
Українка Леся	
Contra Spem Spero!.....	245
Конвалія	248
Франко І.Я.	
Каменярі.....	254
Гімн (замість пролога).....	260
Костенко Л.В.	
(Ті журавлі і їх прощальні сурми...)	266
Коректна ода ворогам	268
Олійник Б.І.	
Музика.....	271
Останній	273
Завдання до семінарських занять.....	
	276
Переклади з російської мови.....	
	280
Пушкін А.С.	
Элегия (Брожу ли я вдоль улиц шумных...).....	280
Элегия (Безумных лет угасшее веселье...)	284

Анчар	287
Воспоминание.....	292
(Что в имени тебе моем?...)	295
Памятник.....	298
Лермонтов М.Ю.	
(Выхожу один я на дорогу...).....	302
Ангел.....	306
Сон (В полдневный жар, в долине Дагестана...)	309
Парус	313
Родина	319
Воздушный корабль.....	323
(Нет, не тебя так пылко я люблю...).....	333
Утес	336
Тютчев Ф.И.	
(Еще томлюсь тоской желаний...).....	338
Весенняя гроза.....	340
К.Б. (Я встретил вас — и все былое...).....	343
Фет А.А.	
(Шепот, робкое дыханье, трели соловья...).....	346
Брюсов В.Я.	
Жизнь	349
Жалоба героя.....	352
Есенин С.А.	
(Не жалею, не зову, не плачу...).....	355
(Отговорила роща золотая...).....	358
Завдання до семінарських занять.....	361
Переклади з польської мови.....	369
Mickiewicz A.B.	
Bajdary.....	369
Ludzie na czystem polu	372
Żona uparta.....	374

Staff L.

Gnyj..... 377

Переклади з білоруської мови..... 381**Багдановіч М.А.**

Соннэт (На цёмнай гладзі сонных луж балота...)..... 381

(Сеу хлопчык з шкляначкай...)..... 384

Переклади з болгарської мови..... 386**Германов А.Д.**

Трава..... 386

Список використаної та рекомендованої літератури..... 394**Примітки**..... 397**Додаток**..... 398

Навчальне видання

ХАРИТОНОВ Іван Кирилович

Зіставні переклади поезій
Навчальний посібник
до курсів стилістики та перекладу

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Ольга Радчук*
Обкладинка *Володимира Басалиги*
Комп'ютерна верстка *Галини Телев'як*

Підписано до друку 15.02.2012. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 24,18. Умовн. форбо-відб. 24,18.

Видавництво «Навчальна книга — Богдан»
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців
ДК №370 від 21.03.2001 р.

Навчальна книга — Богдан, м. Тернопіль, просп. С. Бандери, 34а, 46002
Навчальна книга — Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-06-07; 52-05-48; 52-19-66
office@bohdan-books.com *www.bohdan-books.com*

ISBN 978-966-10-0878-5

